

TERRA LIBERA

ČASOPIS HLÁSÍCÍ SE K TRADICI LAISSEZ FAIRE

srpen 2001 / ročník 2

Když cesta končí v Ruzyni...

Ochránce lidských práv pobouřila v nedávné době skutečnost, že britští imigrační úředníci se přesunuli ze svých kanceláří na londýnských letištích rovnou do pražské Ruzyně, kde navíc prosévají cestující do Británie takovým sítem, v němž zůstává část výletníků, která je podivuhodně homogenní. Není tak překvapením, že byla jejich činnost označena za rasovou diskriminaci. Co je na celé záležitosti zavrženíhodné?

Především ta skutečnost, že vůbec nějací imigrační úředníci existují. Samotný příchod imigranta do určité země není žádným zločinem. Nelze přirozeně vyloučit, že imigrant začne zločiny po svém příchodu skutečně páchat, ale zrovna tak se může jednat o člověka, který se chce poctivě živit a lidem ve své nové zemi chce nabídnout své služby (což je ve skutečnosti považováno za „ten zločin“, před nímž jsou „domácí“ obyvatelé či tzv. domácí „trh práce“ imigrační politikou chráněni).

Existence imigračních úředníků však není tím, co odpůrce uvedeného postupu britské strany pobuřuje. Mnozí z nich by do České republiky nejraději nepustili ani jednoho Ukrajince („jen berou lidem práci“), Rumuna („jen žebrají“) či Vietnamce („prodávají levné zboží“). Co je opravdu trápí, jsou ve skutečnosti dvě věci.

Jednak jim vadí, že k prosévání cestujících dochází již před odletem, a ne až po přistání. Objevily se hlasy poukazující na rozpornost takového jednání s mezinárodními dohodami. Každý, kdo nerozlišuje věci na dobré a špatné podle jejich souladu s legislativou, však musí vidět, že pro ostatní zúčastněné strany je takový postup velmi pravděpodobně výhodnější. Letecké společnosti jsou v případě odmítnutí cestujícího zbaveni povinnosti ho na vlastní náklady dopravit zpět domů a samotní „odmítnutí“ ušetří dvě hodiny tam a dvě hodiny zpět v letadle a (nemají-li zpáteční letenku) peníze za zpáteční let, které od nich může letecká společnost vymáhat. Úplně nejlepší by pro ně bylo, kdyby je imigrační úředníci na náklady britských daňových poplatníků podrobili pohovoru rovnou u nich doma, aby se nemuseli tahat s kufry z Karviné až na Ruzyni!

Druhým, patrně závažnějším faktem, který mnozí lidé nedokážou překousnout, je (jen málo a těžko skrývaný) princip, podle něhož jsou „odmítnutí“ vybírání. Je tomu tak proto, že Britské úřady se zjevně domnívají, že Romové představují skupinu lidí, kteří budou v Británii s větší pravděpodobností provádět to, co tito úředníci nechtějí, aby prováděli (ať už je to žádání o azyl - ironicky, s odůvodněním, že jsou v Čechách *rasově diskriminováni*, žebrání, loupění či dokonce práce). Je úplně irelevantní, do jaké míry se představa Britů zakládá na pravdě. Je od nich daleko upřímnější, že stojí na hranicích a říkají „nechceme Romy“, než aby svou neochotu Romy přijímat maskovali procesem udělování víz. Jeho důsledek by byl totiž stejný: „bílí“ by vízum dostali, Romové nikoliv. Navíc by se všichni - Romové-neromové - museli podrobit zdlouhavějšímu a dražšímu procesu. Přesto jsou Britové v důsledku obviňování z rasismu k takovému pokryteckému postupu tlačeni.

To, co britské imigrační orgány v současné době praktikují, tak zkrátka není o nic horší, než co činily, a o nic horší, než co činí imigrační a cizinecké orgány jiných zemí (USA, Kanada, ale i naše vlastní - zkuste si zahrát na cizince a zajít si na Cizineckou policii, tam uvidíte aroganci moci v její nahotě!).

Nic z toho, co je výše uvedeno, však není míněno jako názor, že Britové jsou ti „hodní“ a odpor z české strany zavrženíhodný. Samozřejmě, že kdyby české orgány takto postupovaly vůči Romům, byli by britští politici první (možná - hned za americkými - až druzí), kteří by ve svých parlamentech požadovali nějaké sankce vůči ČR (nejspíš obchodní bariéry na dovoz z ČR) z důvodu porušování lidských práv. Pokrytectví na mezinárodní scéně je totiž jevem univerzálním. Je také třeba si uvědomit, že je dnes zcela samozřejmě, že kdyby podobně postupoval podnikatel, byl by (navzdory tomu, že legitimně rozhoduje o svém vlastním majetku) hned státem potrestán za diskriminaci. (Tak se dnes děje třeba v USA, kde pojišťovny čelí nařčení z rasismu proto, že jim ze statistik vychází, že pojištění černé pleti jsou rizikovější skupinou a tato informace se objevila v interních firemních dokumentech!)

Je zapotřebí neustále opakovat, že odpor mnohých těch, kterým leží na srdci lidská práva, má být namířený na prvotní příčinu toho zla - na stát (politiky a úředníky) a jeho imigrační politiku, a nikoliv na jeden konkrétní projev tohoto zla.

Dan Šťastný

Izolacionismus - priestor pre slobodu

Martin Štefanko
[martinstef@hotmail.com](mailto:martin Stef@hotmai.com)

Otázky týkajúce sa zahraničnej politiky zaberajú v liberálnom (libertariánskom) hnutí špecifickú pozíciu. A to minimálne z dvoch hľadísk. Po prvé, veľmi často predstavujú asi najflagrantnejší príklad porušovania ideí liberálnej filozofie jej inak vernými zástancami. Alebo v tom „lepšom“ prípade ich liberáli priamo radšej vedome či nevedome úplne ignorujú.

Jestvuje bezpočetné množstvo odborných, populárnych a učebnicových definícií termínu zahraničná politika a neoddeliteľne s ňou spojeného výrazu medzinárodné (zahraničné) vzťahy, ktoré sú jednak výsledkom, ale na druhej strane aj priestorom jej samotnej realizácie. No vo svojej podstate všetky tieto poučky spoločne hlásajú, že zahraničnú politiku tvorí súhrn postojov a krokov daného štátu voči iným štátom. Medzinárodné vzťahy sú tak vzťahy rôzneho druhu (napr. politické, ekonomické, kultúrne atď.) medzi jednotlivými krajinami. Z týchto konštatovaní však zo skutočne liberálneho pohľadu logicky vyplývajú minimálne dva zádrhele.

Po prvé, je nad slnko jasnejšie (a na šťastie už nielen liberálom ale aj mnohým etatistom), že štáty resp. akékoľvek iné kolektívne entity nemôžu konať. Myslieť a jednať vždy môžu a vždy konajú len jednotlivci. Ak teda hovoríme alebo čítame v novinách či počujeme v rádiu, že zahraničná politika nejakého štátu voči inému štátu je taká a onaká, musíme to brať nie doslovne ale len v prenesenom zmysle slova. Túto politiku totiž vymysleli a uskutočňujú reálni ľudia a nie nejaký abstraktný orgán menom štát. A preto v pravom slova zmysle nikdy nemôže ísť o štátnu (verejnú) zahraničnú politiku, ale len o politiku určitých konkrétnych politikov a úradníkov, prípadne intelektuálov namierenú na uspokojenie ich vlastných túžob a potrieb tentoraz na medzinárodnom (zahraničnom) poli. Presne tak ako štátne (verejné) investície vo svojej podstate nikdy nie sú a nikdy ani nebudú reálnymi investíciami, keďže nesmerujú k uspokojeniu budúcich najintenzívnejších potrieb spotrebiteľov, ale len

(pokračovanie na strane 2)

Izolacionizmus – priestor pre slobodu

(pokračovanie ze strany 1)

spotrebou politikov a úradníkov, ktorí ich navrhli a realizujú.

Po druhú, v skutočne a neodškriepiteľne slobodnej spoločnosti, nesmie byť nik nutečný vstúpiť do nejakého vzťahu (napr. zameraného na poskytovanie bezpečnostno-ochranných služieb) s niekým iným proti svojej vôli. Presnejšie povedané v naozaj slobodnej spoločnosti nesmie byť žiadny jednotlivec násilím zbavený čo i len malého kúska svojho spravodlivo nadobudnutého majetku, t.j. v takejto reálne slobodnej spoločnosti štáty logicky nemôžu existovať. A táto absencia štátu nevyhnutne implikuje aj absenciu tzv. štátnej zahraničnej politiky. Bez štátu niet akejkoľvek z tých známych štátnych politík začínajúcich u rodinnej a vzdelávacej cez kultúrnu a športovú až po priemyselnú a obchodnú.

V tomto našom liberálnom ideáli nachádzame len vzťahy medzi jednotlivými slobodnými ľuďmi založené na imperatívne neagresie. Každý sám je strojom svojej vlastnej „zahraničnej“ politiky voči ostatným. A každý sám tak nesie všetky s tým spojené dôsledky. To však samozrejme neznamená, že ľudia jestvujú ako atomizovaní jednotlivci. Naopak v stave prirodzeného poriadku sa naplno prejavujú výhody existencie takých inštitúcií ako rodina, náboženská či etnická komunita, záujmové spolky i kluby, priateľstvo, susedstvo atď. Každá z týchto slobodných entít bude uskutočňovať prostredníctvom svojich prirodzených elít nejakou formou svoje „oficiálne“ postoje a kroky voči ostatným. Ale na rozdiel od štátneho usporiadania, každý jej člen ju bude môcť v prípade nesúhlasu opustiť resp. každý jednotlivec sa i na základe takto prezentovaných vonkajších vzťahov bude môcť dobrovoľne rozhodnúť o svojom pričlenení k nej.

No neexistencia štátu na určitom území bohužiaľ neznamená automaticky nejestvovanie štátov niekde inde vo svete. Ale aj v tom to prípade ma náš liberálny postoj ohromné prednosti pred tým etatistickým. Umožňuje totiž zaujať každému jednotlivcovi prípadne rodine či inej komunite vzniknutej na dobrovoľnom princípe svoj vlastný postoj k týmto štátom resp. k štátnym orgánom týchto krajín a k ich rôznym obyvateľom zvlášť. A zároveň umožňuje tej druhej strane formovať špecifické zahraničné politiky voči špecifickým jednotlivcom a skupinám na území slobodnej spoločnosti. Ak napr. váš sused z nejakého dôvodu prechováva negatívne pocity a postoje voči nejakej krajine, ale vy nie, tak nie ste v slobodnej spoločnosti nielen nútený spoločne s nim zdieľať jeho nepriateľský postoj voči tejto krajine, ale zároveň sa tak môžete s väčšou pravdepodobnosťou vyhnúť negatívnym reakciám zo strany štátnych orgánov a/alebo obyvateľov tejto krajiny. V prípade štátneho usporiadania by ste sa museli buď vy alebo on prispôbiť a následne takisto spoločne niesť (adverzné) následky

tohto vášho „spoločného“ konania.

Nanešťastie ale žijeme v dobe, keď štáty nie sú chápané ako prestarnuté dinosaury neodvratne odsúdené na vymretie (no optimisticky verím, že ten moment sa už blíži), ale ako niečo ak nie priamo prospešné tak aspoň nevyhnutné (bohužiaľ aj mnohými liberálmi) na zabezpečenie bezproblémového fungovania spoločnosti. Za takéhoto stavu vecí nezostáva liberálom nič iného ako aj v oblasti tzv. štátnej (výhrady k tomuto vyššie) zahraničnej politiky sledovať presne ten istý cieľ ako pri iných činnostiach tohto organizovaného monopolu násilia: minimalizovať rozsah jeho aktivít, t.j. v čo najväčšej miere obmedziť násilné porušovanie vlastníckych práv všetkých jednotlivcov.

V praktickej realite každého dňa to znamená odpor voči akýmkoľvek prejavom aktívnej zahraničnej politiky. To napr. mimo iného zahŕňa: na prvý pohľad nevinné vyhlásenia domácich štátnych predstaviteľov (politikov, úradníkov ale aj novinárov a inteligencie platenej z daní) na adresu iných štátov, ich orgánov, obyvateľov prípadne procesov v nich prebiehajúcich; oficiálnu štátnu finančnú (prípadne inú – napr. kultúrnu či vzdelávaciu) pomoc a spoluprácu (vládne dary, úvery, poradenstvo) alebo naopak nespôluprácu (embargo, obchodné a finančné blokády); vojenské (či už priateľské alebo nepriateľské) intervencie.

Všetky tieto opatrenia totiž vedú k zvýšeniu moci, teda zdravia, domáceho štátneho aparátu a obmedzeniu individuálnej slobody tak domácich ako aj zahraničných jednotlivcov, keďže:

- Zasahujú proti slobodnej vôli občanov cieľovej krajiny do ich spôsobu života, majetku a samotných životov.
- Ich realizácia si vyžaduje vzácne zdroje, ktorými štát nedisponuje a teda je nútený ich násilím získať od svojich občanov, čo vedie k ešte väčšiemu zdaňovaniu a konfiškácii ich majetku.
- Vystavuje domácich obyvateľov oveľa výraznejšiemu riziku nepriaznivých odvetných opatrení zo strany pôvodne cieľovej krajiny, čo následne opäť znamená väčšiu mieru nedobrovoľného poškodenia ich životov a majetku, t.j. ich slobody.

Z tohto musí byť úplne jasné prečo každý konzistentný liberál či človek ceniaci si individuálnu slobodu a rešpektujúci súkromné vlastníctvo iných, nevyhnutne musí zaujať odmietavé stanovisko voči akýmkoľvek formám prejavu štátnej zahraničnej politiky.

Mnohí tzv. demokrati a ochrancovia ľudských práv však okamžite budú namietajú, že je našou morálnou povinnosťou pozdvihnúť hlas v prípade porušovania pravidiel občianskej spoločnosti kedykoľvek a kdekoľvek vo svete. Niet ani najmenej pochybnosti o tom, že individuálnu slobodu treba dodržiavať všade a za každých

okolností. Liberáli by boli určite poslednými odporcami tejto zásady. Ale znamená to snáď, že zástupcovia nejakého štátu majú právo intervenovať slovnou či ručne na území jurisdikcie nejakého iného štátu? A liberáli by túto snahu mali vítať s otvorenou náručou a podporovať s plným nasadením? Samozrejme, že nie.

Predovšetkým, je vrcholne tragikomické ak predstavitelia jednej entity založenej výlučne na násilí a konfiškácii majetku ľudí žijúcich na jej území – t.j. na porušovaní ich ľudských práv – začnú vyčítať neeticnosť a nevhodnosť tých istých praktík zástupcom iného štátu. To je to isté ako keď jeden zlodej začne obviňovať druhého z amorálnosti a následne ho bude poučovať ako sa slušní a čestní zlodeji majú správať. Čo ak sa za týmto na prvý pohľad tak predstavením neskrýva nič iného, ako len zámer toho prvého zločinca či zločineckej organizácie o ovládnutie ešte väčšieho územia – o rozšírenie svojho mocenského monopolu? Tu si stačí len v krátkosti pripomenúť, že isté politické hlavy tvrdo kritizovali v nedávnej dobe napr. Rakúsko, ale nemali problém s oveľa jasnejším porušovaním ľudských práv napr. v Indonézii.

Okrem toho podobný prístup každého štátu snažiaceho sa bez výnimky a do dôsledkov sledovať a reagovať na takéto situácie v iných štátoch by musela nevyhnutne vyvrcholiť v spletenec medzinárodných intervencií, keďže každý štát z logiky svojej samotnej podstaty porušuje nejakým spôsobom práva a slobodu svojich obyvateľov. Výsledkom by nebol len nárast medzinárodného napätia s otvorenými prejavmi použitia sily (vojnové konflikty), ale aj dramatický pokles individuálnej slobody na teritóriách jednotlivých krajín.

Jediní, kto disponujú schopnosťou a morálnym právom identifikovať porušovanie slobody sú samotní právo neporušujúci ľudia. A takisto len samotní jednotlivci na základe svojho slobodného rozhodnutia za asistencie ostatných dobrovoľníkov a ich majetku majú legitimitu prísť na pomoc obetiam štátnej agresie. Ak si to prirodzene tieto obeť vôbec želajú. Každé iné riešenie nepredstavuje nič iného, než ďalšie porušenie individuálnej slobody, teda zhoršenie pôvodného, už aj tak zlého stavu.

Presne tie iste princípy sa vzťahujú aj na oblasť rôznych úverov či dotácií poskytnutých jedným štátom druhému alebo priamo jeho obyvateľom. Pomáhať chudobným a chorým je istotne šlachetné, ale robiť to za peniaze druhých a ešte k tomu proti ich slobodnej vôli nie je nič iné ako obyčajná krádež. Keď sa niekto túži hrať na Mikuláša, tak nech to robí za svoje peniaze alebo za peniaze, ktoré získal dobrovoľnou cestou od iných. Násilie a charita sa vylučujú. To, že štát musí vždy pri svojich zahraničných dobročinných akciách najprv násilím siahať na majetok svojich vlastných občanov, jasne naznačuje, že títo nie sú

vôbec o účinnosti a vhodnosti týchto akcií presvedčení. A história im dáva v mnohom za pravdu. Veľakrát totiž tieto srdečné dávky charity skončili v rukách spriatelnených diktátorov či im blízkym záujmovým skupinám. A ak sa aj dostali až k širokej vrstve obyvateľstva, neznamenali v žiadnom prípade naštartovanie toľko sľubovanej a očakávanej reformy hospodárstva a jeho rast, ale naopak ich utlmenie. Súkromná slobodná iniciatíva tak ako všade inde aj v prípade medzinárodnej pomoci vedie vždy k oveľa lepším výsledkom v zlepšení materiálneho a duchovného bohatstva zaostalých krajín než na sile založené štátne pre-rozdeľovanie.

Oveľa tragickejšie dôsledky na životoch a zdraví nevinných ľudí zapríčiňujú absolútne nehumánne rozhodnutia niektorých lídrov slobodného sveta o uvalení blokád a embargó rôzneho druhu na tzv. nebezpečné krajiny. Koľko ľudí zahynulo či aktuálne hladuje kvôli neoblomnému presvedčeniu medzinárodných strojcov mieru vykynozíť korene zla na celom svete? Embargá na vývoz ropy či iných pre danú krajinu jediných surovín schopných predať na svetovom trhu, alebo blokáda dovozu životne dôležitých potravín a liekov priviedla a privedie na smrť mnohonásobne viac detí, žien a starcov než pád čo i len jedného diktátora. Ak si Václav Havel odmieta kupovať irackú ropu či kubánske cigary alebo nechce predávať do týchto krajín potraviny a lieky, má na to prirodzene právo, ale nech tú istú možnosť slobodnej voľby nechá aj ostatným, ktorí tak chcú robiť.

Iné ospravedlnenie resp. odôvodnenie zasahovania na medzinárodnom poli, ktoré výdatne používajú politici je rozprávka o malej a slabej krajinke napadnutej zlým predátorským štátiskom. Musíme predať aktívne vystúpiť na obranu napadnutých obetí. Táto argumentácia však ako mnoho ráz ukázal Murray N. Rothbard zlyháva minimálne z dvoch dôvodov.

Po prvé, to, že vidíme niekoho použiť silu voči niekomu inému negarantuje a nedosvedčuje vinnu toho prvého. Čo ak sa on takto len snaží po vyčerpaní všetkých ostatných prístupných možností odstrániť krivdu, ktorú na ňom ten druhý niekedy v minulosti spáchal - napr. ho okradol alebo napadol či dokonca zabil niekoho z jeho príbuzných? Alebo čo ak daný „násilník“ koná len v mene tejto predošlej obeť, t.j. je touto obeťou najatý? V takýchto prípadoch by podobná reakcia úplne zodpovedala pravidlám liberálneho spoloočenia. A každý, kto by do tohto procesu sledujúceho nastolenie spravodlivosti zasiahol, by sa tým nevyhnutne dopustil porušenia práva a individuálnej slobody dotknutého.

Po druhé, táto argumentácia takisto predpokladá, že štáty vlastnia legitímnym spôsobom nejaký majetok, územie, tak ako jednotlivci môžu nadobúdať a vlastníť v súlade s právom majetok. Teda, že nejaký štát v prípade invázie územia iného štátu ukradne tomuto svojmu kontrahentovi nejakú časť majetku, územia. No toto je čistá

fatamorgána. Ako sme si už povedali, štáty nič neprodukujú, nevytvárajú žiadne hodnoty a teda nemôžu nič ani po práve vlastníť. To, že napriek tomu disponujú určitými vzácnymi zdrojmi a kontrolujú nejaké územie, nie je výsledkom ekonomických (produktívnych) činností, ale politických (násilia). A nik nemôže nadobudnúť legítimne vlastnícke práva na základe vynútenej výmeny, ale len a čisto prostredníctvom dobrovoľnej výmeny.

Ak sa tak po vojenskom útoku podarí nejakému štátu ovládnuť časť teritória iného štátu nedošlo k presunu vlastníctva, ale len k posunu hraníc územného monopolu na výber daní a záväznosti súdnych rozhodnutí. V prípade, že tento nový monopolista organizovaného násilia praktizuje v oveľa menšom rozsahu porušovanie vlastníckych práv jednotlivcov, môžu dokonca ľudia žijúci na danom území z tejto zmeny profitovať.

Takže ak sa už niekto podujme na vojenskú intervenciu voči spomínanému agresorovi, tak jej cieľom musí byť nie ochrana napadnutého štátu, ale ochrana ľudí žijúcich na danom území a nesúhlasiacich s útokom agresora. A aby táto záchranná akcia, t.j. vojenská intervencia, neporušila individuálnu slobodu domácich obyvateľov, musela by byť:

- Financovaná na úplne dobrovoľnom základe - žiadne dane.
- Vojaci zúčastňujúci sa konfliktu nesmú byť násilím odvedení, ale naverbovaní na dobrovoľnom princípe
- Cieľmi tejto vojenskej akcie, násilia, musia byť len jednotlivci páchajúci násilie nie civilisti - ľudia stojaci neutrálne voči tomuto ozbrojenému konfliktu.

Aké závery a odporúčania v súlade s liberálnym myslením vyplývajú z vyššie napísaného pre praktickú súčasnú zahraničnú politiku Českej republiky? Všeobecne a sprofanovane sa tomu hovorí izolacionizmus alebo neutralita štátu. Keďže však tieto výrazy majú dosť nešťastnú príchuť v súčasnosti, treba presnejšie vysvetliť, čo znamenajú. Predstavujú presný zahraničnopolitický zrkadlový obraz termínu laissez faire v domácich záležitostiach. Znamenajú absolútne stiahnutie sa - nič nerobenie - štátneho aparátu z medzinárodného poľa. A presne táto absencia štátnych intervencií v zahraničnej oblasti umožní jeho občanom plne a slobodne rozvinúť všetky druhy aktívnej smerom k zahraničným jednotlivcom. To znamená totálne slobodný obchod s kýmkoľvek, kedykoľvek a čokoľvek; voľný pohyb osôb medzi jednotlivými štátmi obmedzený len slobodnou vôľou jednotlivých vlastníkov majetku; slobodná individuálna medzinárodná pomoc či už materiálna alebo ľudská komukoľvek a akoukoľvek formou pokiaľ sa tým neporušuje majetok iných a takisto účasť na vojenských konfliktoch za vyššie spomenutých podmienok.

Konkrétne v prípade Českej republiky to

implikuje:

- Okamžité zrušenie Ministerstva zahraničných vecí
- Kompletne vystúpenie a zastavenie procesu pričleňovania zo/do všetkých medzinárodných organizácií predovšetkým NATO, EU, OSN, MMF, OECD, Svetová banka atď.
- Zrušenie všetkej poskytovanej ale takisto prijímajnej štátnej zahraničnej pomoci
- Súčasný a budúci absolútny zákaz angažovanosti štátnych zahraničných vojenských jednotiek na domacom území a českých síl v zahraničí (ibaže by splňali imperatív dobrovoľnosti - pozri vyššie)
- Odvolanie všetkých vládných obmedzení týkajúcich sa medzinárodného pohybu osôb, tovarov, služieb, peňazí a kapitálu všetkého druhu.
- Neodvolateľné zrieknutie sa predstaviteľov Českého štátu vyjadrovať sa v budúcnosti na adresu skutočností prebiehajúcich mimo územia ČR.

Solut@on®
internet na vaší straně

**Internet Vám pomůže
zvítězit.**

**My Vám pomůžeme
s Internetem.**

Provozovna společnosti:
Na Křivíně 1, 140 00 Praha 4

Telefon: 61 00 94 00
Paegas +420-605-229389
Eurotel +420-602-767756
Fax: 61 00 94 24
E-mail: info@2s.cz
http://www.2s.cz

Předplatné TL na rok 2001

*Jak se stát každý měsíc součástí
TERRA LIBERA?
Předplaťte si zaslání časopisu
TERRA LIBERA.*

Předplatné časopisu TERRA LIBERA na rok 2001 v tištěné podobě doručené na libovolnou adresu v ČR získá ten, kdo uhradí alespoň 0,375 g zlata nebo 150 Kč jedním z následujících způsobů:

- 1) zaplacením v systému e-gold na účet 131844
- 2) platbou v hotovosti na kontaktní adrese TL
- 3) poukázáním daru LI na účet 559461/5100

Všechna čísla roku 2000 lze získat za 0,25 g zlata nebo 100 Kč.

Předplatné elektronické verze TERRA LIBERA ve formátu PDF doručené na jakoukoliv e-mailovou adresu lze získat úhradou minimálně 50 % uvedených částek.

Více o e-gold na www.libinst.cz v sekci TERRA LIBERA.

Jak chutná moc! Je nám vás líto, pane Fraite

Já jsem centrální bankéř, ostatní jsou pseudoekonomičtí šílenci

Přepis části tiskové konference v ČNB:

Otázka, Milan Rokytka: Nebylo by při současných problémech s účinností makroekonomické regulace lepší soustředit se při budování svobodného tržního hospodářství na mikroekonomiku. Myslí si pánové z České národní banky, že tento typ hospodářství je slučitelný se systémem centrálních bank, které destabilizují ekonomiku, tak jak ve svých studiích uvádějí někteří ekonomičtí teoretici? Děkuji za odpověď.

Odpověď, Jan Fraite, člen bankovní rady ČNB: Jako bývalý akademik odpovídám velice jednoznačně. V České republice existuje jistá skupina **pseudoekonomů**, která permanentně mate veřejnost řečmi o zavedení free-bankingu v ekonomice. Je to na prostý nesmysl.

Rokytka: Máte prosím Vás nějaký argument?

Fraite: Argument je jednoduchý. Za prvé praktický. Kdyby to bylo tak skvělé, tak by to někde existovalo. Za druhé ten, že moderní ekonomika je natolik složitým systémem, kdy by informační náklady free-bankingu byly tak extrémně vysoké, že by ten systém okamžitě zkolaboval.

Rokytka: Jestli mohu ještě doplnit. Známy nositel Nobelovy ceny za ekonomii Friedrich August Hayek byl asi špičkový ekonom a právní teoretik a tento názor zastával. Z našich ekonomů, přesto že na to někteří aspirovali, žádný zatím Nobelovu cenu nezískal, takže se velmi divím Vaší suverenitě. Tento problém navíc není problémem čistě ekonomickým, ale je to problém také politické filosofie, čili z pozice ekonomů to nemůžete takto smést se stolu. Vy tvrdíte, že to není možné. Jiný ekonom říká, že je to přesně naopak. Že systém centrálního bankovníctví destabilizuje celý tržní systém, působí cyklické poruchy, a ne že je vyrovnává. Je jejich zdrojem. Vy řeknete, že je to nesmysl. Takto se ale přece diskutovat nedá.

Fraite: Já bych to nechtěl diskutovat dále, ale chci připomenout, že pan Hayek nežil v moderní světové ekonomice 20. století a 21. století, a za druhé to nebyl víceméně ekonom.

Po skončení tiskové konference diskuse včetně neomaleného chování Jana Fraita pokračovala mimo mikrofon:

Rokytka: Odmítl jste teorii svobodného bankovníctví s poukazem na to, že se jedná o nesmysl, že by v něm existovaly vysoké informační náklady a že by celý systém okamžitě zkolaboval. Tento systém však neprosazoval jenom FA Hayek, ale u nás o tom napsal knihu například ekonom Josef Šíma.

Fraite: Prosím Vás, Šíma je šílenec.

Rokytka: No, on je členem akademické obce stejně jako vy, takhle by se přeci nemělo diskutovat. Neumíte předložit nějaký smysluplnější protiargument...

Fraite: mává rukou a odchází do útrobu ČNB....

Krátký komentář:

Osobnostní postřeh: Jak je z přepisu rozhovoru patrné, Jan Fraite je namyšlený hulvát, o tom není třeba se více rozepisovat (což potvrzuje i jeho, zde nezveřejněná korespondence, kde vyzývá dopisem vysokoškolské akademické představené k „umrvnění“ svých podřízených, odpůrců centrálního bankovníctví, které označuje ze „bolševické elementy“). Žádnému vnímavému člověku není jistě třeba nic více vysvětlovat.

Historický protiargument: Tvrzení pana docenta, že „kdyby to bylo tak skvělé, někde by už to bylo“, je dětinské. Ekonomové se ve velké většině (snad i včetně pana Fraita) také shodnou na prospěšnosti svobodného obchodu, přestože bychom jej v realitě stěží hledali. Někteří zapřísáhlí nepřátelé trhů jsou sice stále proti, ale předkládají argumenty, o kterých se dá vést vědecká rozprava. Podobně také ekonomové dokáží předpovědět např. důsledky regulace nájemného, i kdyby shodou šťastných okolností nikde na světě neexistovalo. Schopnost abstraktního myšlení je základem společenských věd. Argument „bylo-nebylo“ sice můžeme občas slyšet, ale většinou to nebývá v situaci, kdy mluví společenští teoretici.

Ekonomický protiargument: Jediný ekonomický argument, který Jan Fraite dokázal předložit se týkal množství informací v moderní společnosti. To, že je svět složitější a technologie rozvinutější, než tomu bylo v minulých staletích, je sice na člena bankovní rady bystrý postřeh, ale jedná se naneštěstí pro docenta Fraita o argument proti centrálnímu bankovníctví. Složitost společenského systému totiž znamená to, že státní monopolista na emisi peněz (centrální banka) může (pakliže by jí o to skutečně šlo, což je samo o sobě dost jasným předpokladem) ještě méně „moudře“ dodávat likviditu (tj. tisknout peníze) do tohoto složitějšího systému než v systému méně komplikovaném. Zrovna tak jako lze lépe provádět centrální plánování v nerozvinuté, méně komplikované ekonomice než v ekonomice rozvinuté, lze i plánování v oblasti měnové politiky provádět mnohem hůře v rozvinuté ekonomice. Centrální plánovač obecně a centrální měnový plánovač zvláště (centrální bankéř) nemá totiž ani tušení o tom, jaké peníze v jaké kvalitě a v jaké podobě trh potřebuje. (Zde výborně poslouží Hayekův klasický článek o využívání

informací ve společnosti. Mimochodem Hayek prožil 20. století téměř celé, a proto o něm hovořit jako o ekonomovi, který neznal moderní dobu, je poněkud hloupé.). Socialistické plánování přivodilo bídu a utrpení také proto, že bohatství nelze generovat bez cen. Ceny, které pomáhají rozpoznat, jak intenzivně si lidé přejí různé věci sloužící k jejich osobnímu blahobytu a jak jsou tyto věci (ne)dostupné, jsou pro tvorbu bohatství zcela zásadní (avšak za socialismu nedostupné). A v moderní složité společnosti je tržní koordinace ještě mnohem kritičtější závislá na kvalitě informací, které podnikatelům pro koordinaci slouží. Plánovači a monopolisté v ČNB by si měli uvědomit, že stojí před zcela stejným problémem a že moderní počítače a ekonometrické modely jim tento problém překonat nepomohou. **Oni prostě nevědí.** Mohou se proto tvářit jako spasitelé světa, mohou se napařovat, mohou být namyšlení a hulvátští, mohou mít vysoké platy, chodit v drahých oblecích, pořádát konference a promlouvat každý den do televize, může se jim podařit díky jejich moci zhabit se některých nepohodlných novinářů či akademiků, ale stále zůstanou centrálními plánovači a monopolisty, kterým chybí a vždy budou (kromě legitimacy) chybět potřebné informace a znalosti k provádění své „politiky“. Ekonomické zákony platí bez ohledu na to, jak se lidem z ČNB podaří potlačit hlas odpůrců státně-monopolního bankovníctví. Jejich politika (programové tvoření inflace skrze inflační cílení, regulace úrokových měr, povinných rezerv a ostatní státní intervence) bude proto vždy způsobovat poruchy fungování trhu a povede k přerozdělování, tj. bude vždy škodlivá – bude produkovat tržní diskoordinaci, ekonomický chaos, plýtvání, a tedy bídu.

Je nám vás líto, pane Fraite! (A nejste-li schopni diskuse, raději mlčte!)

Josef Šíma, Dan Štátný

Více o zákaznosti centrálního bankovníctví: Hayek, F. A.: *Soukromé peníze, aneb Potřebujeme centrální banku?*, Liberální institut, 1999
Šíma, Josef: *Trh v čase a prostoru*, Liberální institut, 2000
Rothbard, Murray: *Peníze v rukou politiků – Jak vláda zničila naše peníze*, Liberální institut, 2001
tematická stránka na www.libinst.cz

TERRA LIBERA
je vydávána společností TERRA LIBERA.

Kontaktní adresa:

**TL, c/o Liberální institut,
Spálená 51, 110 00 Praha 1
E-mail: TL@libinst.cz**

Její vydávání není povoleno
ani schváleno
žádnou státní institucí.